

ЛІТЕРАТУРА

1. *Бойчук Б.* Розмова з Наталею Лівницькою-Холодною // Сучасність. – 1985. – Ч. 3. – С. 8–17.
2. *Льницький М.* Західноукраїнська і еміграційна поезія 20–30-х років. – Київ: Товариство “Знання” України, 1992. – 48 с.
3. Координати: Антологія сучасної української поезії на заході: У 2 т. [упоряд. Б. Рубчак, Б. Бойчук; автор передм. – І. Фізер]. – Мюнхен: Сучасність, 1969. – Т. 1. – XXXII+365 с.
4. *Кривчикова О.* “Національний міф” та його трансформація в українській еміграційній поезії: автореф. ... канд. філол. наук. – Київ, 2002. – 20 с.
5. *Легка О.* Червоне і чорне (новаторство поезики еротичного Н. Лівницької-Холодної). – Ред.-вид. відділ Видавничого центру Львів. ун-ту ім. І. Франка; “Фенікс Лдт”, 1999. – 41 с.
6. *Мудрак О.* Українська еротична лірика: жанрова специфіка та ідіостилі: автореф. ... канд. філол. наук. – Київ, 2010. – 18 с.
7. Поети Празької школи. Срібні сурми: Антологія [упоряд., передмова та літературні сільветки М. Льницького]. – Київ: Смолоскип, 2009. – 916 с.
8. *Прасолова В.* Текст у світі текстів Празької літературної школи. – Донецьк: Східний видавничий дім, 2005. – 344 с.
9. *Рубчак Б.* Серце, надвоє роздерте // *Наталя Лівницька-Холодна.* Поезії, старі і нові. – Нью-Йорк, 1986. – С. 7–57.

ОЛЕНА ЖУРЛИВА

Олена Журлива (псевдонім Олени Котової, у дівочстві – Пашківська; 24 червня 1898 р. – 10 червня 1971 р.), активно друкуючись на сторінках журналу “Українська хата”, схильна до неоромантичних візій, привертала увагу читачів екзотичними жіночими пасажами, які сприймалися викликом патріархальному суспільству. “Хатяни” вбачали в ній “пантеру мужських сердець”, утілення Еросу й Венери (Галина Журба). Лірична героїня її поезії відображала експансивний характер свого прототипа – жінки, наділеної власницькими правами на любов:

Не віддам тебе нікому!
Навіть сонцю золотому
буду ставити межі й ґрати,
щоб не сміло цілувати.

Кохання набуває на лише гіперболічного сенсу, а й розгортає драматичну семантику сердечних почувань, які не лише пориваються до душевних злетів, а й обриваються в смугах страждань, коли “іде кохання неминуче / й розчарування йде за ним”. Лірична героїня перебуває на потужній хвилі вітальної екзистенції, що змушує по-фаустівськи цінувати кожну мить, тому наголошує в пізніше написаному вірші “Життя не жде...” з ремінісценцією “Чарів ночі” О. Олесея: “Життя кипить / і ширить скрізь свої джерела – / бери ж від нього кожну мить, / яка принадна і весела”. Першорядне значення набувають справжні почуття, а не гра в них, до якої авторкиня ставить з неприхованою іронією, як у вірші-присвяті з натяком “N. N.”:

Зустрілись знов... Поговорили
І як знайомі розійшлись.

Чи вперше так вони робили,
Чи так було давно колись?

Із символістами Олену Журливу зближувала апологетизація музичного принципу в літературі, хоча в її доробку не спостерігалось чистого звукового образу, натомість була прикметною мелічна основа поетичного мовлення. Адже поетка брала уроки в артиста М. Микиші, виступала в багатьох концертах,

навіть була запрошена до харківського оперного театру, де виконувала вокальні партії, наприклад Кончаківни з опери “Князь Ігор” О. Бородіна. На культурі її лірики позначилося також здобуття вищої освіти, вченого звання кандидата філологічних наук. Вірші виповнюються тонким інструментуванням, що створює пластичну образну систему, динамізує ліричний сюжет: “Мимоволі – / хочу долі, / дзвонів щастя золотих”. Олена Журлива, творчо використовуючи досвід Г. Чупринки, надала своїм думкам вольових імперативів (“Не журбою – / боротьбою / завоюю щастя я”), оздоблювала їх експресивною риторикою (“Гей, хто серце має дуже, / йди до мене, любий друже”), аби знайти серед поля свою долю – мак червоний, що, за українським світобаченням, символізує безмежжя зоряного всесвіту, солярну енергетику, плідність, виконує функцію оберега.

Художній світ Олени Журливої переповнений відчуттям “свята неба на землі”, поєднанням горішніх і долішніх просторів, що єднаються в людському мікрокосмі, пробуджуючи натяки нового життя: “Щось живе в мені, шепоче, / Я радію... Це ж весна!” (“Струни”). Світлі пориви до духовних висот потребують жертв, що усвідомлює лірична героїня: “І ти, немовби той метелик, / На світло ясне полетиш, / Можливо, вип’єш щастя келих, / Можливо, сам в огні згоріш”. При цьому еротична стихія зрідка набувала лібідозних ознак (“Моїй долі”, “Л. С.”), висвітлюючи пристрасну жінку в межовій ситуації: “Цілуй мене, п’яни очима, / ще келих повний... пий же, пий, / В цю ніч весілля ми ще справим”, “за папороттю підем ми, / а там нехай і смерть і втрати...” (“Нехай колись в агармонійних...”).

Однак еротичні переживання в ліриці Олени Журливої переважно мають сублімовані характеристики. “Хвилини щастя” зазвичай “такі ж цнотливі, як любов” (“Коли вогні в душі палають...”), наділена метафізичними властивостями, відкрита лише втаємниченим, здатним розуміти її без слів (“Мовчи, мовчи...”), збагненна відважним, бо “для сильних душ в таку грозу / здаються кращими простори” (“То не кохання, що мина...”). Лірична героїня в ліриці Олени Журливої 1920-х років постає не такою фатальною, як у “хатянський” період, тому що знає глибини сердечних страждань (“Скажіть, чи вам коли бувало...”), внутрішнього болю, коли не лишається нічого, крім пригадувати “той день, як ми чужими стали...” (“Чи ти пригадуєш той день...”), усвідомлювати, що “душа моя – руїна, / І в ній єдиний спогад – ти” (“Молитись... Впасти на коліна...”), що втрата любові – невідновна: “Наше щастя впало в море / й не достать його зо дна...” (“Перший сніг, лапятий, білий...”). Помітний автобіографічний слід – зрада чоловіка, інженера П. Котова, щасливе подружнє життя з яким було недовготривалим.

Олена Журлива в першій збірці “Металом горно” (1926) постала поеткою любові, без якої світ не має жодного сенсу, а не більшовицької риторики, таки присутньої у виданні. Напруга сердечного чуття позначилася й на пейзажній ліриці, зокрема на маринистиці (“Летять стривожені чайки...”). Можливо, мотиви сердечних переживань були для поетки прихистком серед тогочасної “пролетпоезії”, що змушувала одягати “залізний мундир офіціозу”, “співати неприродним, але “потрібним” голосом” (Вол. Поліщук). Його звучання вчувалося в збірці “Багряний світ” (1930), присвяченій “каменярам нового світу”, заповненій шаблоновими примарами “світової революції”, одами міфізованим комуністам, прокляттями “ворогам народу”. Складалося враження, ніби Олену Журливу підмінили, тільки-но вона “наступила на горло” власній пісні. Її талант жеврів лише в збірках для дітей (“Хто знає, як рік минає”, “Голуби”, “Ой літо, літечко”, “У нашої Наталі”, “У зеленому городі”), хоч з’явилися книжки “Поезії” (1958), “Земля в цвіту” (1964), “Червоне листя” (1966), означені “соцреалістичною” риторикою. То була типова ситуація, коли перспективні автори, піддавшись тисковій “пролетпоезії” (пізніше – “соцреалізму”), перетворювалися на віршувального ілюстратора політичних кампаній.

Отримано 10 травня 2018 р.

м. Київ